

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

Przedmiot: Biznes i Zarządzanie
Treści nauczania: Finanse osobiste
Autor: dr Iwona Florek

Studium przypadku

"Ubezpieczenia społeczne i majątkowe"

Józefów, 2025

Projekt „Biznes dla nastolatków” dofinansowany ze środków budżetu państwa przyznanych przez
Ministra Edukacji i Nauki w ramach programu „Nauka dla Społeczeństwa II”

ZAWARTOŚĆ STUDIUM PRZYPADKU

1. Sposoby zarządzania ryzykiem
2. Ubezpieczenia – definicja i cel
3. Ubezpieczenia społeczne

INSTRUKCJA:

TEMAT	Po co nam ubezpieczenia?
ODNIESIENIE DO TREŚCI PROGRAMOWYCH	Cele kształcenia (Biznes i zarządzanie -wymagania ogólne Dz.U. 2023, poz.314) V. Finanse osobiste
OMÓWIENIE TREŚCI	W tej części uwaga uczniów koncentruje się na zrozumieniu czym jest ryzyko i jak nim zarządzać. Uczniowie rozumieją zasady solidarności międzypokoleniowej i czym są ubezpieczenia.
CZAS REALIZACJI	90 MINUT (2x 45 minut)

ZADANIA NAUCZYCIELA/MODERATORA LEKCJI:

1. Wprowadzenie i ukierunkowanie: Na początku lekcji nauczyciel wprowadza uczniów w temat zarządzania ryzykiem i ubezpieczeń, jasno przedstawiając cele studium przypadku.
2. Zapewnienie materiałów i czasu: Nauczyciel dba o to, by uczniowie otrzymali wszystkie niezbędne materiały do pracy i dysponowali odpowiednią ilością czasu na zapoznanie się z treścią studium przypadku.
3. Wsparcie i wyjaśnienia: Nauczyciel jest dostępny, aby odpowiadać na pytania uczniów, wyjaśniać wątpliwości związane z poleceniami i pomagać w zrozumieniu złożonych pojęć.
4. Monitorowanie i naprowadzanie: W trakcie pracy zespołowej nauczyciel aktywnie monitoruje postępy uczniów, wspiera ich w poszukiwaniu rozwiązań, naprowadza na właściwe tory i wskazuje możliwe źródła informacji.
5. Moderowanie dyskusji: Nauczyciel pełni rolę moderatora podczas prezentacji rozwiązań przez zespoły i dyskusji, dbając o to, by była ona konstruktywna, angażująca i prowadziła do głębszego zrozumienia tematu.
6. Korekta i podsumowanie: Na koniec lekcji nauczyciel koryguje ewentualne błędy, podsumowuje kluczowe wnioski i upewnia się, że cele lekcji zostały osiągnięte.

SCENARIUSZ REALIZACJI LEKCJI (Zarządzanie ryzykiem i ubezpieczenia):

Czas trwania: 2 godziny lekcyjne (2 x 45 minut)

Część 1: Wprowadzenie do zarządzania ryzykiem i analiza studium przypadku (45 minut)

1. Podział na zespoły i wprowadzenie (5 minut): Nauczyciel dzieli klasę na kilkuosobowe zespoły. Rozdaje uczniom pierwszą część materiałów do studium przypadku (opis wydarzenia z Kubą, definicje strategii zarządzania ryzykiem). Wprowadza do tematu lekcji, wyjaśniając, czym jest ryzyko i dlaczego warto nim zarządzać.
2. Zapoznanie z materiałem i pytania (5 minut): Uczniowie w zespołach zapoznają się z opisem wydarzenia z Kubą i definicjami strategii zarządzania ryzykiem. Nauczyciel odpowiada na ewentualne pytania uczniów dotyczące zrozumienia tekstu lub poleceń.
3. Ćwiczenie: Identyfikacja strategii zarządzania ryzykiem (10 minut): Nauczyciel prosi uczniów, aby w zespołach przeczytali ponownie opis wydarzenia z Kubą i zastanowili się, jaką metodę zarządzania ryzykiem wybrał bohater, przygotowując się na potencjalne problemy (np. zamawiając wodę, przygotowując regulamin).
4. Prezentacja i dyskusja (5 minut): Przedstawiciel jednego z zespołów prezentuje swoje wnioski dotyczące strategii zarządzania ryzykiem zastosowanej przez Kubę.
5. Wprowadzenie do ubezpieczeń – "Przeniesienie" ryzyka (10 minut) Nauczyciel płynnie przechodzi do tematu ubezpieczeń, bazując na koncepcji "przeniesienia" ryzyka. Wyjaśnia, że ubezpieczenia to specyficzny sposób na zarządzanie ryzykiem w życiu codziennym.

Projekt „Biznes dla nastolatków” dofinansowany ze środków budżetu państwa przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach programu „Nauka dla Społeczeństwa II”

6. Dyskusja w zespołach: Różnice między ubezpieczeniami (10 minut) Nauczyciel prosi zespoły o dyskusję na temat kluczowych różnic między ubezpieczeniami publicznymi a prywatnymi, wykorzystując informacje z tekstu (np. finansowanie, dostępność, szybkość, zakres usług).

Część 2: Rodzaje ubezpieczeń i ćwiczenia praktyczne (45 minut)

1. Omówienie wyników dyskusji i wprowadzenie do rodzajów ubezpieczeń (5 minut)
2. Ćwiczenie: Rozpoznawanie rodzajów ubezpieczeń (15 minut): Nauczyciel rozdaje drugą część materiałów (opisy sytuacji do ćwiczenia). Uczniowie w zespołach analizują podane sytuacje i decydują, czy dotyczą one ubezpieczenia publicznego (społecznego), prywatnego, majątkowego czy OC. Przykładowe sytuacje do analizy.
3. Prezentacja i korekta (15 minut): Wybrani przedstawiciele zespołów prezentują swoje rozwiązania dla poszczególnych sytuacji, uzasadniając wybory.
4. Podsumowanie lekcji (10 minut): Nauczyciel zbiera kluczowe wnioski z całej lekcji. Wzmacnia ideę solidarności międzypokoleniowej w kontekście ubezpieczeń społecznych.

Sposoby zarządzania ryzykiem

Osoba przedsiębiorcza musi zakładać, że nie wszystko może pójść zgodnie z zakładanym planem. Podejmuje **ryzyko** określonego działania, czyli zakłada, że mogą wystąpić zdarzenia (pozytywne lub negatywne), które zaważą na osiągnięciu celów lub oczekiwanych rezultatów.

Strategie postępowania z ryzykiem i zagrożeniami

W zarządzaniu ryzykiem stosuje się następujące strategie postępowania z zagrożeniami:

- **Unikanie** – polega na eliminacji zagrożeń poprzez zmianę części lub całości projektu.
- **Przeniesienie** – oznacza przeniesienie ryzyka na inny podmiot, na przykład poprzez outsourcing lub ubezpieczenie.
- **Łagodzenie** – obejmuje podjęcie działań mających na celu zmniejszenie negatywnych skutków wystąpienia zagrożenia.
- **Akceptacja** – to świadome zaakceptowanie istniejącego ryzyka i wstrzymanie reakcji do chwili jego zaistnienia.

Ćwiczenie na lekcji

Cel: Oswojenie ucznia z możliwością występowania ryzyka (zagrożenia) i zaznajomienie z metodami zarządzania ryzykiem.

Instrukcja: Przeczytaj poniższy opis wydarzenia oraz możliwości wystąpienia działań niepożądanych. Następnie określ jaką **metodę zarządzania ryzykiem** wybrał bohater.

Opis wydarzenia:

Uczeń – nazwijmy go Kuba – chce zorganizować mecz piłki nożnej między klasami. Mecz ma się odbyć na szkolnym boisku w sobotę. Kuba zajmuje się organizacją, zbiera zapisy, zamawia wodę, przygotowuje regulamin. Kuba jest przygotowany, że nie wszystko może pójść zgodnie z planem.

1. Prognoza pogody zapowiada deszcz: Kuba decyduje, że zmieni miejsce wydarzenia. Zamiast grać na zewnątrz, rezerwuje halę sportową, gdzie pogoda nie ma znaczenia. Dzięki temu całkowicie unika ryzyka związanego z deszczem.

2. Możliwość kontuzji któregoś z graczy: Kuba prosi nauczyciela W-F-u, żeby rozgrzewka była obowiązkowa, a sprzęt (np. ochraniacze) – zalecany. Dodatkowo przygotowuje apteczkę. Kontuzja nadal może się zdarzyć, ale szansa i skutki są mniejsze.

3. Ktoś z drużyny może nie przyjść: Kuba wie, że to może się zdarzyć, ale nie podejmuje specjalnych działań. Po prostu liczy się z tym, że może trzeba będzie kogoś pożyczyć z innej drużyny albo zagrać w mniejszym składzie.

4. Sprzęt sportowy (piłka, znacznik, gwizdek) może się zepsuć lub zgubić: Kuba prosi szkołę o wypożyczenie sprzętu. Jeśli coś się stanie, szkoła (np. nauczyciel) odpowiada za jego stan. Kuba nie ponosi odpowiedzialności, bo formalnie nie był właścicielem sprzętu.

W jednym wydarzeniu – organizacja meczu – Kuba zastosował różne metody zarządzania ryzykiem, w zależności od sytuacji. Nazwij sposoby odpowiedzi na zagrożenia, które zaplanował Kuba (akceptacja, łagodzenie, przeniesienie, unikanie):

zmieniana miejsca z boiska na halę	
zaplanowana rozgrzewka i apteczka	
nieprzyjście gracza to ryzyko, które może się wydarzyć i Kuba nie podejmuje działań	
Wypożyczenie sprzętu od szkoły i brak odpowiedzialności za ewentualne szkody	

Klucz do rozwiązania (dla nauczyciela):

zmieniana miejsca z boiska na halę	unikanie
zaplanowana rozgrzewka i apteczka	łagodzenie
nieprzyjście gracza to ryzyko, które może się wydarzyć i Kuba nie podejmuje działań	akceptacja
Wypożyczenie sprzętu od szkoły i brak odpowiedzialności za ewentualne szkody	przeniesienie

Ubezpieczenia – definicja i cel

W życiu, tak jak podczas organizacji meczu piłkarskiego, mogą wydarzyć się nieprzewidziane wypadki. Idziesz przez kolejne etapy swojego życia, zdobywasz doświadczenie, rozwijasz się. Ale czasami mogą się pojawić niespodziewane przeszkody, pułapki czy etapy, na których potrzebujesz pomocy (np. wypadki, choroby lub szkody). Aby dobrze przygotować się na ryzyko takich nieprzewidzianych wydarzeń warto skorzystać z jednego, szczególnego sposobu zarządzania ryzykiem: „przeniesienia”. I to są właśnie ubezpieczenia.

Ubezpieczenia mogą być zarówno publiczne jak i prywatne:

Ubezpieczenia publiczne: To takie ubezpieczenia, które zapewnia państwo.

Każdy obywatel może z nich skorzystać, jeśli np. płaci składki (czyli ma pracę i część pieniędzy idzie na ubezpieczenie). Dzięki niemu można pójść do lekarza lub do szpitala za darmo, ale czasem trzeba długo czekać.

Przykład: NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia.

Ubezpieczenia prywatne: To takie, które wykupuje się samemu – czyli płaci się dodatkowe pieniądze do prywatnej firmy. Dzięki nim można np. szybciej dostać się do lekarza, mieć lepsze warunki leczenia albo większy wybór usług.

Ćwiczenie na lekcji

Cel: Zapoznanie się z kluczowymi różnicami między ubezpieczeniami publicznymi (społecznymi) a prywatnymi.

Instrukcja: Przeczytaj poniższe opisy różnych sytuacji. Następnie zdecyduj, czy dana sytuacja dotyczy **ubezpieczenia publicznego (społecznego)** czy **ubezpieczenia prywatnego**. Uzasadnij swój wybór, odwołując się do informacji z tabeli i tekstu, które zostały przedstawione.

Sytuacje:

1. Pan Janek rozpoczyna swoją pierwszą pracę na etacie. W jego pierwszej wypłacie zauważa, że część jego zarobków jest automatycznie odliczana na składki ubezpieczeniowe. Nie miał wyboru, czy chce je płacić, czy nie.
 - o Ubezpieczenie:

2. Pani Anna postanowiła dodatkowo zabezpieczyć się na wypadek poważnej choroby. Skontaktowała się z firmą ubezpieczeniową i wykupiła polisę, która zapewni jej wysokie odszkodowanie w razie zdiagnozowania określonych schorzeń. Umowę podpisała dobrowolnie po zapoznaniu się z ofertą.
 - Ubezpieczenie:
3. Rząd ogłosił nowelizację ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zmieniając zasady obliczania wysokości emerytur. Osoby, które już wpłacają składki, będą podlegać nowym zasadom od przyszłego roku.
 - Ubezpieczenie:
4. Rodzice Małgosi, aby zabezpieczyć jej przyszłość edukacyjną, co miesiąc wpłacają składki na specjalną polisę ubezpieczeniową, która gwarantuje wypłatę ustalonej sumy pieniędzy, gdy Małgosia osiągnie 18 lat. Warunki tej wypłaty są ściśle określone w umowie podpisanej na początku.
 - Ubezpieczenie:
5. Pan Nowak stracił pracę i przez to nie może wpłacać składek na swoje dotychczasowe ubezpieczenie. Mimo to, przez pewien czas, nadal otrzymuje zasiłek z tego ubezpieczenia, co ma mu pomóc w trudnej sytuacji finansowej, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach.
 - Ubezpieczenie:

Klucz do rozwiązania (dla nauczyciela):

1. **Ubezpieczenie:** Publiczne (społeczne)
 - **Uzasadnienie:** Obowiązkowy charakter wpłat, brak możliwości wyboru – to cechy ubezpieczenia publicznego.
2. **Ubezpieczenie:** Prywatne
 - **Uzasadnienie:** Dobrowolny zakup polisy, świadome podjęcie decyzji o wyborze oferty – to cechy ubezpieczenia prywatnego.
3. **Ubezpieczenie:** Publiczne (społeczne)
 - **Uzasadnienie:** Zmiany zasad poprzez nowelizację ustawy (statutu) – prawo do świadczeń wynika ze statutu, a nie umowy, co jest cechą ubezpieczeń publicznych.
4. **Ubezpieczenie:** Prywatne

- **Uzasadnienie:** Ściśle określone warunki w podpisanej umowie – prawo do świadczeń ma charakter umowny, co jest cechą ubezpieczeń prywatnych.

5. **Ubezpieczenie:** Publiczne (społeczne)

- **Uzasadnienie:** Zapewnienie świadczeń socjalnych pomimo braku pełnego finansowania składek w danym momencie (system ma na celu zapewnienie każdemu wystarczających świadczeń socjalnych), zgodnie z przepisami prawa – to cechy ubezpieczenia publicznego.

Popularnymi rodzajami ubezpieczeń są ubezpieczenia majątkowe i OC (odpowiedzialność cywilna).

Co to jest **ubezpieczenie majątkowe**?

To polisa, która chroni Twój majątek, czyli wszystko, co posiadasz i co ma wartość – np. dom, mieszkanie, samochód, sprzęt elektroniczny czy nawet wycieczkę. Jeśli coś się stanie, na przykład pożar, zalanie, kradzież albo uszkodzenie, to dzięki ubezpieczeniu możesz dostać pieniądze na naprawę lub kupno nowych rzeczy.

Co to jest **ubezpieczenie OC**?

OC, czyli odpowiedzialność cywilna, to specjalny rodzaj ubezpieczenia, które chroni Cię, gdy przypadkowo wyrządzisz komuś szkodę. Na przykład, jeśli podczas jazdy samochodem kierowca niechcący spowoduje wypadek, to OC pokryje koszty naprawy, żeby kierowca nie musiał płacić z własnej kieszeni.

Kiedy ubezpieczenie jest obowiązkowe?

- **OC komunikacyjne** jest obowiązkowe dla każdego, kto ma samochód lub inny pojazd mechaniczny. Bez tego ubezpieczenia nie możesz legalnie jeździć po drogach.
- Rolnicy też mają obowiązek mieć OC, jeśli prowadzą gospodarstwo rolne.
- Inne ubezpieczenia majątkowe, jak na dom czy mieszkanie, są zazwyczaj dobrowolne, ale czasem banki wymagają ich przy kredycie hipotecznym.

Ubezpieczenia społeczne

Ubezpieczenia społeczne zakładają występowanie systemu **solidarności międzypokoleniowej**, czyli wzajemnej pomocy i wsparcia między młodszymi a starszymi ludźmi. Oznacza to, że młodsze pokolenie dba o starszych (np. pomagając babciom i dziadkom), a starsi dzielą się swoją wiedzą i doświadczeniem z młodszymi. To taka współpraca między pokoleniami, żeby wszystkim żyło się lepiej – teraz i w przyszłości.

Co to jest ubezpieczenie społeczne?

Wyobraź sobie, że wszyscy dorośli, którzy pracują, wpłacają co miesiąc małą część swoich zarobków do wspólnej "skarbonki". W Polsce jest to obowiązkowe, dotyczy każdego, kto pracuje, i jest to system publiczny – co oznacza, że zarządza nim państwo. To właśnie jest ubezpieczenie społeczne.

Po co to robimy? Żeby pomóc sobie nawzajem w trudnych sytuacjach życiowych. Kiedy ktoś zachoruje i nie może pracować, dostaje pieniądze z tej skarbonki. Kiedy dorośli są już bardzo starzy i przechodzą na emeryturę, też dostają z niej pieniądze, żeby mieli za co żyć. A jeśli ktoś umrze i zostawi rodzinę, to rodzina również może liczyć na wsparcie finansowe.

Ubezpieczenie społeczne to system wzajemnej pomocy, dzięki któremu nikt nie zostaje sam z problemami finansowymi, gdy przytrafia mu się coś złego lub gdy przestaje być aktywny zawodowo.

Ubezpieczenia społeczne obejmują 1) ubezpieczenie emerytalne; 2) ubezpieczenia rentowe; 3) ubezpieczenie w razie choroby i macierzyństwa, zwane dalej „ubezpieczeniem chorobowym”; 4) ubezpieczenie z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zwane dalej „ubezpieczeniem wypadkowym”.

Do czego to służy? Czyli Twoje benefity:

1. Gdy jesteś chory i nie możesz pracować (**Ubezpieczenie chorobowe**):
 - Wyobraź sobie: Jesteś super zajęty, masz plany, pracę, szkołę... i nagle łapiesz gripę, taką, że nie jesteś w stanie wstać z łóżka przez tydzień czy dwa. Co wtedy? Ubezpieczenie chorobowe sprawia, że dostajesz część pensji, mimo że nie pracujesz. Dzięki temu nie musisz się martwić, że zabraknie Ci na bieżące wydatki, bo jesteś chory. To taka poduszka finansowa na wypadek "awarii" zdrowotnej.
2. Gdy zdarzy Ci się wypadek w pracy (**Ubezpieczenie wypadkowe**):
 - Wyobraź sobie: Pracujesz dorywczo, na wakacjach albo już na poważnie i nagle, przez przypadek, dojdzie do jakiejś kontuzji w miejscu pracy. Złamiesz rękę, noga skręcona, coś poważniejszego. Co wtedy? Ubezpieczenie wypadkowe zapewnia Ci darmowe

leczenie, rehabilitację, a jeśli nie możesz pracować, to też pieniądze. To taka ochrona na wypadek, gdybyś podczas pracy doznał/a jakiejś krzywdy.

3. Gdy będziesz starszy/starsza i będziesz chciał/a odpocząć (**Ubezpieczenie emerytalne i rentowe**):
- Wyobraź sobie: Masz teraz 15-16 lat. Za jakieś 50 lat, kiedy będziesz miał/a 65-70 lat, prawdopodobnie nie będziesz miał/a już ochoty codziennie chodzić do pracy. Chciałbyś/chciałabyś spędzać czas z wnukami, podróżować, realizować hobby. I tutaj wkracza emerytura! Przez całe życie, kiedy pracujesz, odkładasz (przez składki na ubezpieczenia) pieniądze na swoją emeryturę. To są pieniądze, które będziesz dostawał/a co miesiąc, kiedy przestaniesz pracować.
 - Renta: A co jeśli, nie daj Boże, zachorujesz na tyle poważnie, że nie będziesz mógł/mogła pracować w ogóle, jeszcze przed emeryturą? Wtedy ubezpieczenie rentowe zapewnia Ci rentę, czyli comiesięczne pieniądze, żebyś mógł/mogła żyć, mimo że nie pracujesz.

Ćwiczenie na lekcji

Cel: Utrwalenie wiedzy o rodzajach ubezpieczeń (publiczne/społeczne, prywatne, majątkowe, OC) i ich zastosowaniu w praktyce.

Instrukcja: Przeczytajcie poniższe scenki. Waszym zadaniem jest zidentyfikowanie, jaki rodzaj ubezpieczenia jest w nich kluczowy lub mógłby być pomocny, a następnie krótko uzasadnić swój wybór. Pamiętajcie o definicjach, które poznaliśmy!

Scenki do analizy:

1. Scenka 1: Niespodziewana wizyta u lekarza

- *Opis:* Pani Anna, pracująca w korporacji, nagle poczuła silny ból zęba. Chciała jak najszybciej dostać się do stomatologa, ale terminy na NFZ były odległe. Zdecydowała się pójść do prywatnej kliniki, gdzie przyjęto ją od ręki, a większość kosztów pokryła jej polisa.
- *Pytanie:* Jaki rodzaj ubezpieczenia pomógł Pani Annie? Uzasadnij.

2. Scenka 2: Pechowy dzień na parkingu

Projekt „Biznes dla nastolatków” dofinansowany ze środków budżetu państwa przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach programu „Nauka dla Społeczeństwa II”

- *Opis:* Pan Tomek, cofając samochodem na parkingu, niechcący zarysował stojące obok auto sąsiada. Uszkodzenie było niewielkie, ale wymagało lakierowania. Pan Tomek nie musiał płacić za naprawę z własnej kieszeni.
- *Pytanie:* Jaki rodzaj ubezpieczenia zadziałał w tej sytuacji? Uzasadnij.

3. Scenka 3: Remont po zalaniu

- *Opis:* W mieszkaniu państwa Kowalskich pękła rura, zalewając część podłogi i mebli. Straty były spore. Na szczęście, po zgłoszeniu szkody, otrzymali odszkodowanie, które pozwoliło im na remont.
- *Pytanie:* Jaki rodzaj ubezpieczenia okazał się tu pomocny? Uzasadnij.

Klucz do rozwiązania (dla nauczyciela):

1. Scenka 1: Niespodziewana wizyta u lekarza

- Ubezpieczenie prywatne chorobowe - nieobowiązkowe

2. Scenka 2: Pechowy dzień na parkingu

- Ubezpieczenie komunikacyjne OC - obowiązkowe

3. Scenka 3: Remont po zalaniu

- Ubezpieczenie majątkowe, nieobowiązkowe, chyba że wymaga tego wspólnota mieszkaniowa/spółdzielnia mieszkaniowa, bank udzielający kredytu hipotecznego.

Pytania podsumowujące lekcję:

1. Dlaczego, Waszym zdaniem, warto myśleć o ubezpieczeniach już teraz, nawet jeśli jesteście młodzi?
2. Jakie nowe rzeczy dowiedzieliście się dziś o ubezpieczeniach, które zaskoczyły Was najbardziej?